

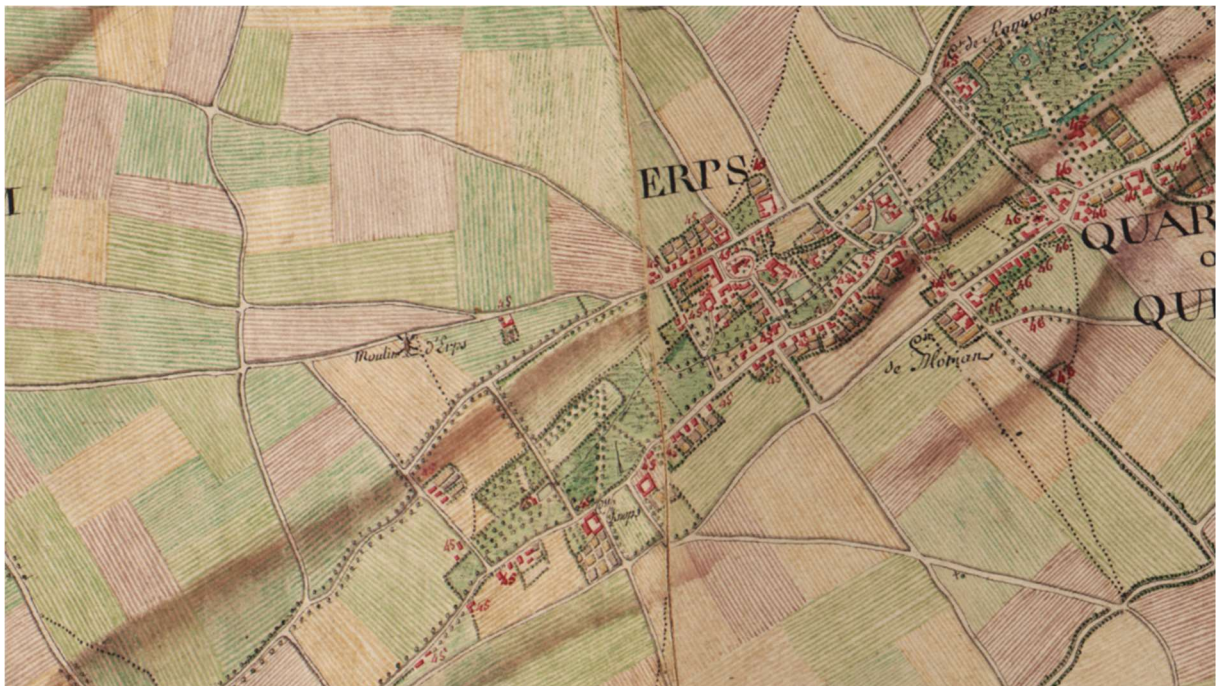

LAReS

*Lowlands
Archaeological
Research
Service*

Verkaveling F. Mombaersstraat, Kortenberg.
Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
J. Vermeersch

Colofon

Titel: Verkaveling F. Mombaersstraat, Kortenbergh. Archeologienota.

Auteur: Elly N.A. Heirbaut & J. Vermeersch

Grafische illustraties/GIS: Elly N.A. Heirbaut

Rapportnummer: LAReS-rapport 105

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut

Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service

Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: juli 2018

Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

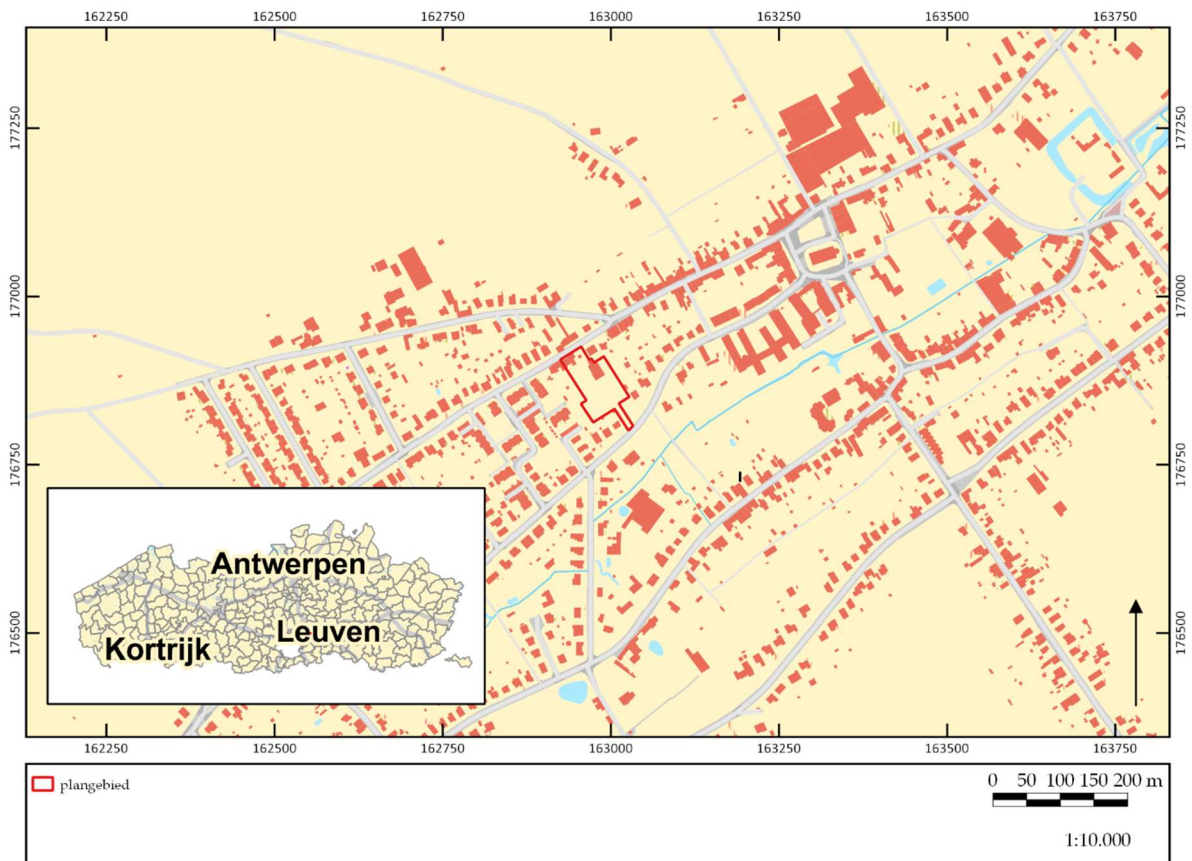
Deel I. Verslag van resultaten

Inhoudstafel

1 INLEIDING	5
1.1 RANDVOORWAARDEN	6
1.2 TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2 VRAAGSTELLINGEN	8
3 METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2 RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANE WERKZAAMHEDEN	11
4.1 BESTAANDE TOESTAND	11
4.2 NIEUWE TOESTAND	12
5 ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	14
5.1 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	14
5.2 HISTORISCHE BRONNEN	14
5.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN	14
5.4 LUCHTFOTOGRAFIE	19
5.5 GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	23
5.5.1 DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	23
5.5.2 TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	23
5.5.3 QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	26
5.5.4 BODEMTYPE	26
5.5.5 POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	26
5.6 ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	28
6 SYNTHESE	32
6.1 SYNTHESE VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK	32
6.1.1 SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRÉSULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	32
6.1.2 IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANE WERKEN	33
6.1.3 POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	34
6.2 SYNTHESE VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK	35
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	36
GERAADPLEEGDE WEBSITES	36
LIJST VAN FIGUREN	37

1 Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Frans Mombaersstraat in Erps-Kwerps (gemeente Kortenberg, Vlaams Brabant). Het omvat drie percelen. In het zuiden grenst het aan de Kammestraat. Het gaat om een onbebouwd perceel met een oppervlakte van 4.978 m², waar vroeger serres op stonden. Thans is de straatzijde verhard met een oprit en staat er nog één serre. Het achterliggende (zuidoostelijke) deel van het plangebied bestaat uit grasland. De opdrachtgever plant het gebied te verkavelen (fig. 1).

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied.

©GEOPUNT/EH

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een verkavelingsvergunning. Het onderzoek (projectcode 2018C289) werd uitgevoerd door twee archeologen, waarvan één erkend archeoloog, conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te komen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden, en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1 Randvoorwaarden

Delen van het terrein zijn momenteel verhard of bebouwd met een serre waardoor het plangebied deels ontoegankelijk is voor verder archeologisch vooronderzoek buiten bureauonderzoek. Bovendien wordt het nu uitvoeren van verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem, zonder de zekerheid dat de verkavelingsvergunning wordt verkregen, ervaren als een financieel risico. Het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem zal bijgevolg in een uitgesteld traject worden uitgevoerd, dit om zowel logistieke als economische redenen.

1.2 Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Frans Mombaersstraat
Ligging	Frans Mombaersstraat, 3071 Kortenbergh
Kadastrale gegevens	KORTENBERG 2 ^{de} AFD/Sectie B nr. 186B2, 188Y, 188C2
Bounding Box	X Y
	162856.832 176792.118
	163111.832 176940.618
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek
Projectcode	2018C289
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS
	Jeroen Vermeersch
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162
Nummer wettelijk depot	Niet van toepassing
Termijn	juli 2018
Geplande ingreep	verkaveling perceel
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 5.966 m ²
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, archeologisch vooronderzoek in uitgesteld traject

2 Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3 Methodiek van het onderzoek

3.1 Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferende historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied niet beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroerenderfgoed.be) bevroegd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid of afwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroerenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Verder werd ook de lokale heemkundige vereniging gecontacteerd om eventuele ontbrekende informatie aan te vullen. Via het Erfgoedhuis Kortenberg vzw is aanvullende informatie ontvangen. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en

de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing ("bestaande toestand") en de bouwtekeningen van het te realiseren project ("nieuwe toestand").

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering, en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2 Rapportage en afbeeldingen

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst. In bijlage zijn de beschikbare plannen opgenomen.

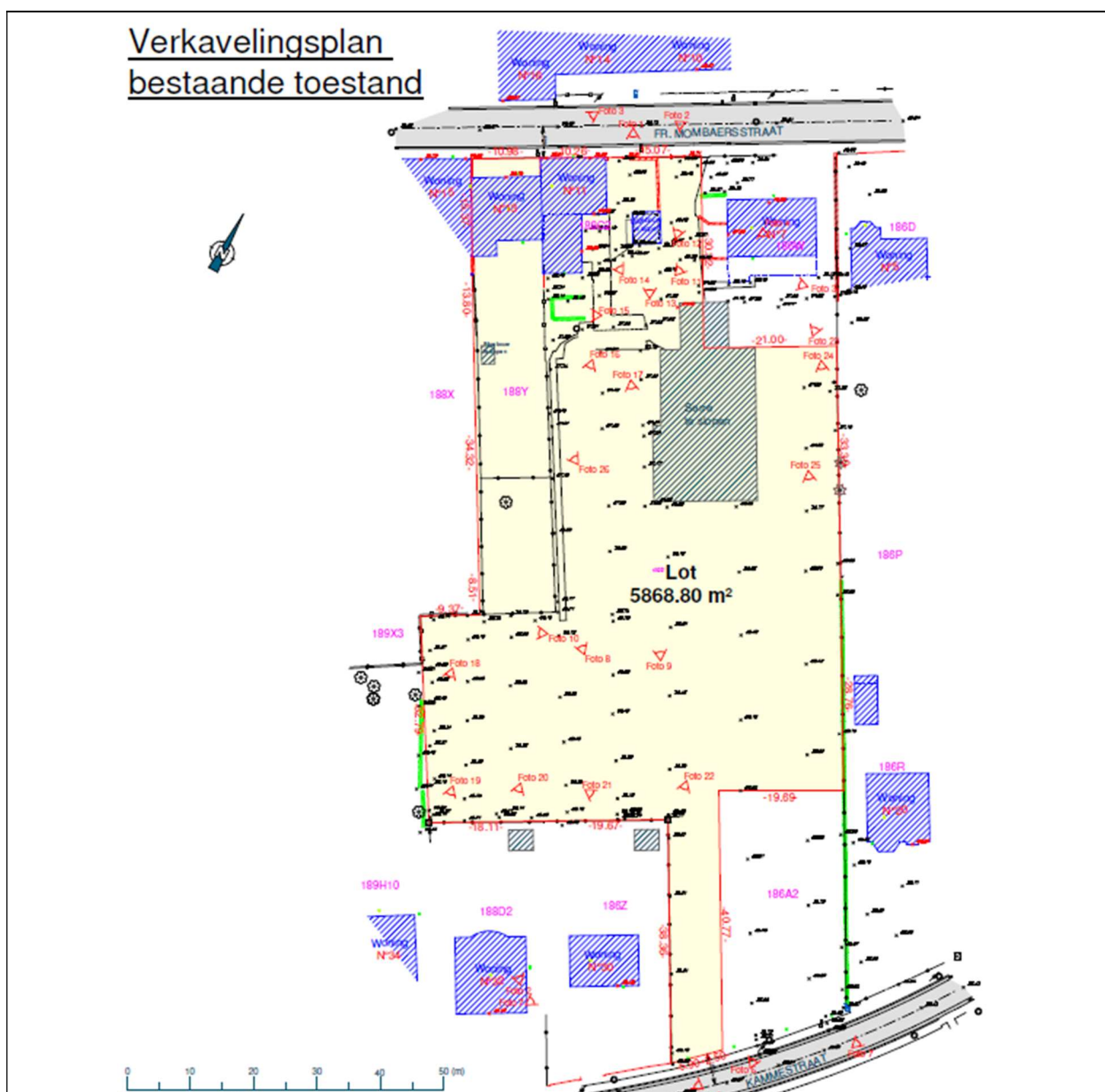
De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto's en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever.

4 Beschrijving van de geplande werkzaamheden

4.1 Bestaande toestand

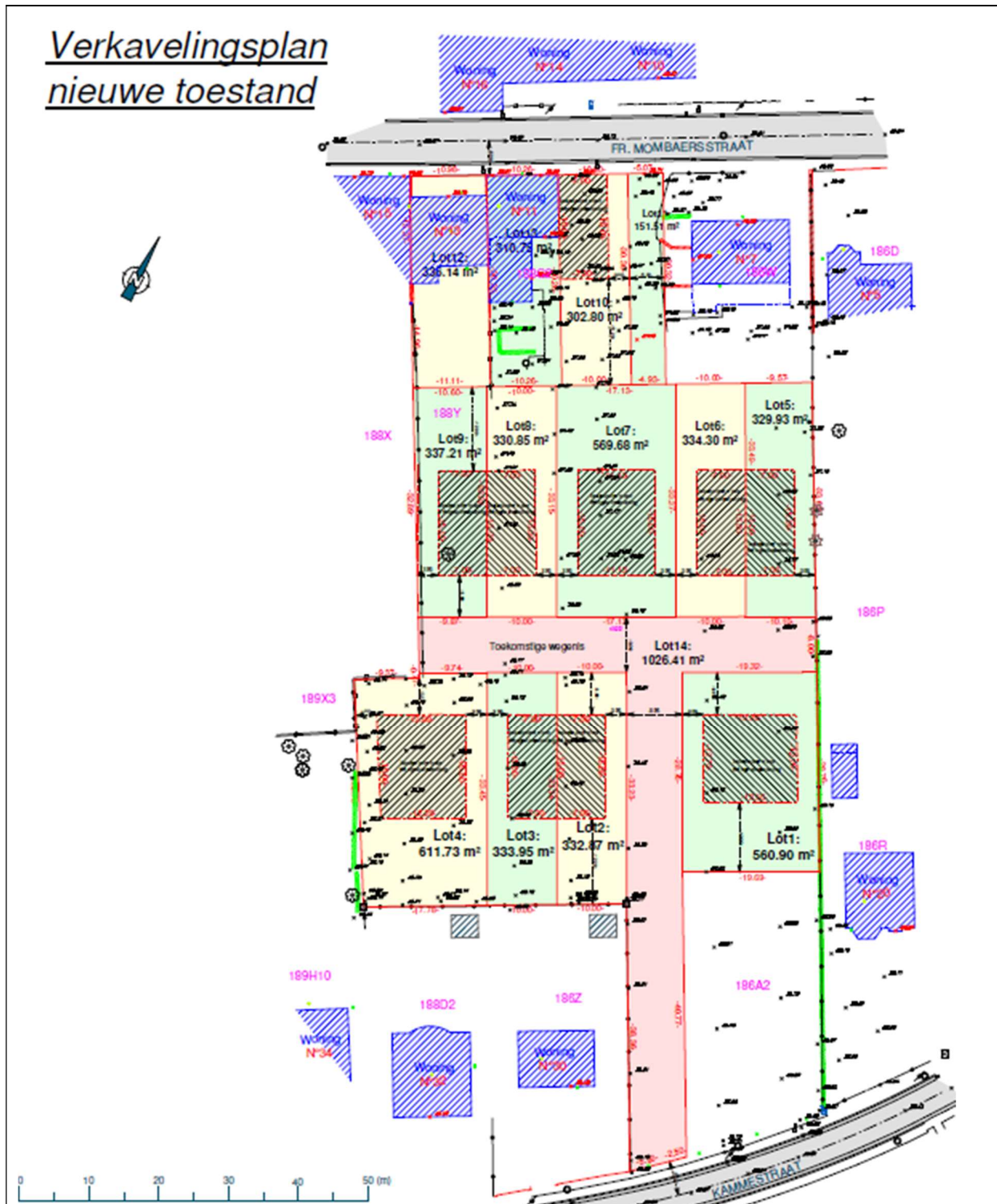
Het plangebied bestaat uit drie percelen. Op perceel 188Y staat een woning die iets van de straatkant af staat. Verder staat er halverwege het perceel een klein bijgebouw, welke niet gefundeerd is. Op het hiernaast gelegen perceel 188C2 staat ook een woning, direct langs de straat. Op dit perceel staan geen bijgebouwen. Het grootste perceel is 186B2. Het noordelijke deel hiervan is grotendeels verhard. Op enkele meters van de straat staat hier een klein gebouw, welke slechts zeer ondiep gefundeerd is. Verder is ook nog een serre aanwezig; deze staat iets meer naar achter op het perceel (fig. 2). De delen van het terrein die niet verhard/bebouwd zijn, zijn in gebruik als grasland.

Figuur 2. Inplantingsplan bestaande toestand.

4.2 Nieuwe toestand

De opdrachtgever plant het ganse terrein te verkavelen. Het terrein wordt opgedeeld in 13 loten die bebouwd zullen worden en die alle een verschillend oppervlak hebben, en een 14^e lot die de toekomstige wegenis vormt.

verkort worden ten gunste van loten 8 en 9. Alleen het bijgebouw zal worden verwijderd.

Op lot 10, ook langs de Frans Mombaersstraat, is een bouwzone voor een eengezinswoning voorzien. Deze woning leunt aan tegen het huidige huisnummer 11. Het aangrenzende lot 11 is slechts 5 m smal, hier wordt geen woning voorzien.

De woningen op de meeste loten zijn geschakeld (twee onder één kap: loten 2-3, 5-6, 8-9). De andere woningen zijn vrijstaand. Het gaat telkens om eengezinswoningen. De bebouwing bevindt zich op 6 m van de nieuwe wegenis. Van de bebouwing is voorlopig nog geen bouwplan gemaakt. Daardoor is onbekend in hoeverre deze woningen onderkelderde zullen worden, of er sprake is van meerdere bijgebouwen, hoe de verhardingen eruit zullen zien in functie van opritten en terrassen, en waar de nutsvoorzieningen zullen worden aangelegd.

De meeste loten zullen worden ontsloten door een nieuwe weg die vanaf de kammestraat zal worden aangelegd. Deze staat min of meer haaks op de Kammestraat en loopt door tot achter de loten 1 t/m 4. Hier is een T-kruispunt geplant, waarbij de nieuwe weg haaks wordt doorgezet. De nieuwe weg zal 8 m breed zijn; het oppervlak van de wegenis bedraagt ca. 1027 m². Ook hiervoor zijn op dit moment nog geen plannen gemaakt, waardoor onbekend is hoe diep de wegkoffer uitgegraven zal worden en waar riolering en nutsleidingen zullen komen te liggen.

5 Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1 Archeologische voorkennis

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2 Historische bronnen

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed en heemkundige literatuur online. De geschiedenis van Kortenbergh en meer bepaald Erps-Kwerps is vooral een geschiedenis van een rurale dorpsgemeenschap waar gedurende lange tijd de focus op landbouwexploitatie van het omliggende landschap heeft gelegen.

Erps-Kwerps bestaat uit twee parochies: Erps (eerste vermelding van Erpeza in 1125¹) en Kwerps (het oude Quarebbe (zie ook de kaart van Ferraris); of Quadrebbe, voor het eerst vermeld in 1110²). In de middeleeuwen was Erps een belangrijk administratief en economisch centrum, gelegen aan de Keulse Weg die vanuit Keulen naar Brugge liep. In 1286 was het de hoofdplaats van een meierij. Erps-Kwerps beleefde haar grootste bloei tijdens de Oostenrijkse periode. Uit die tijd dateren nog verschillende hoven. In Erps waren er tot 1900 zandsteengroeven, al gebruikte men in de 18^e en 19^e eeuw voor de bouw eerder witte Lediaanse zandsteen gecombineerd met Spaanse baksteen wat leidde tot de traditionele zogenaamde zand- en baksteenstijl.³

Kortenbergh is bekend van de 12^e-eeuwse benedictinessenabdij ontstaan uit een religieuze gemeenschap die in 1095 op de Kortenbergh (Curtenbergh, nu Eikelenbergh) aanwezig was. De kloosterlingen verhuisden in 1222 van deze heuvel naar het dal aan het Minneveld, waar nu nog steeds de Abdij van Kortenbergh is gevestigd. De grootste delen van de abdij dateren uit de 18^e en 19^e eeuw.⁴

Verder hebben zowel Erps-Kwerps als Kortenbergh voornamelijk een agrarische geschiedenis, wat ook op de historische kaarten te zien is.

5.3 Cartografische bronnen

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart en van Vandermaelenkaart gebruikt.

¹ Erpeza zou opgebouwd zijn uit drie Keltische achtervoegsels ara-apa-iza, die naar water verwijzen (Gemeentelijke Erfgoedcommissie Kortenbergh, 2017).

² <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?find=kwerps>. Deze term zou teruggaan op het Latijnse woord *quadruvium*: kruispunt van wegen.

³ <http://home.scarlet.be/~salens1/erps.htm>

⁴ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kortenbergh>

De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit plangebied niet beschikbaar.⁵ Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten ook bekeken.

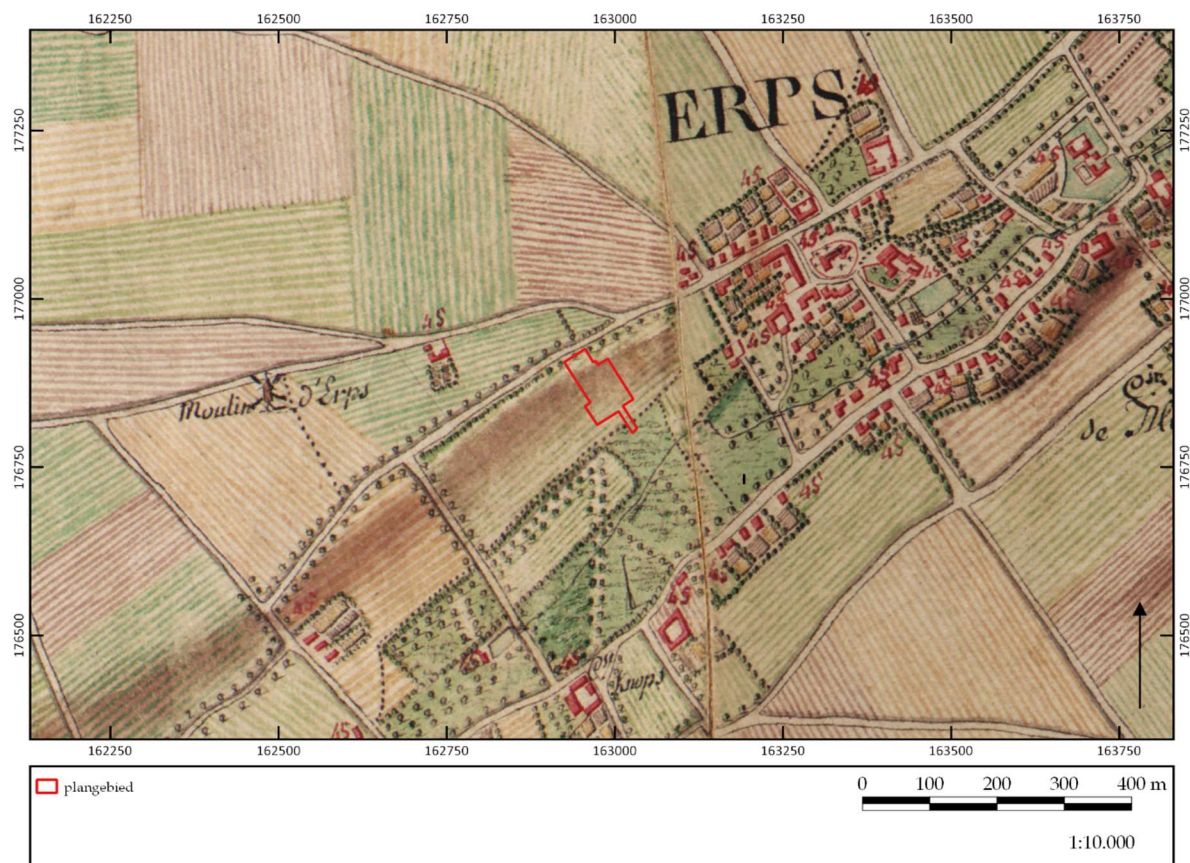

Figuur 4. Uitsnede uit de Frickxkaart (1744). ©GEOPUNT/EH

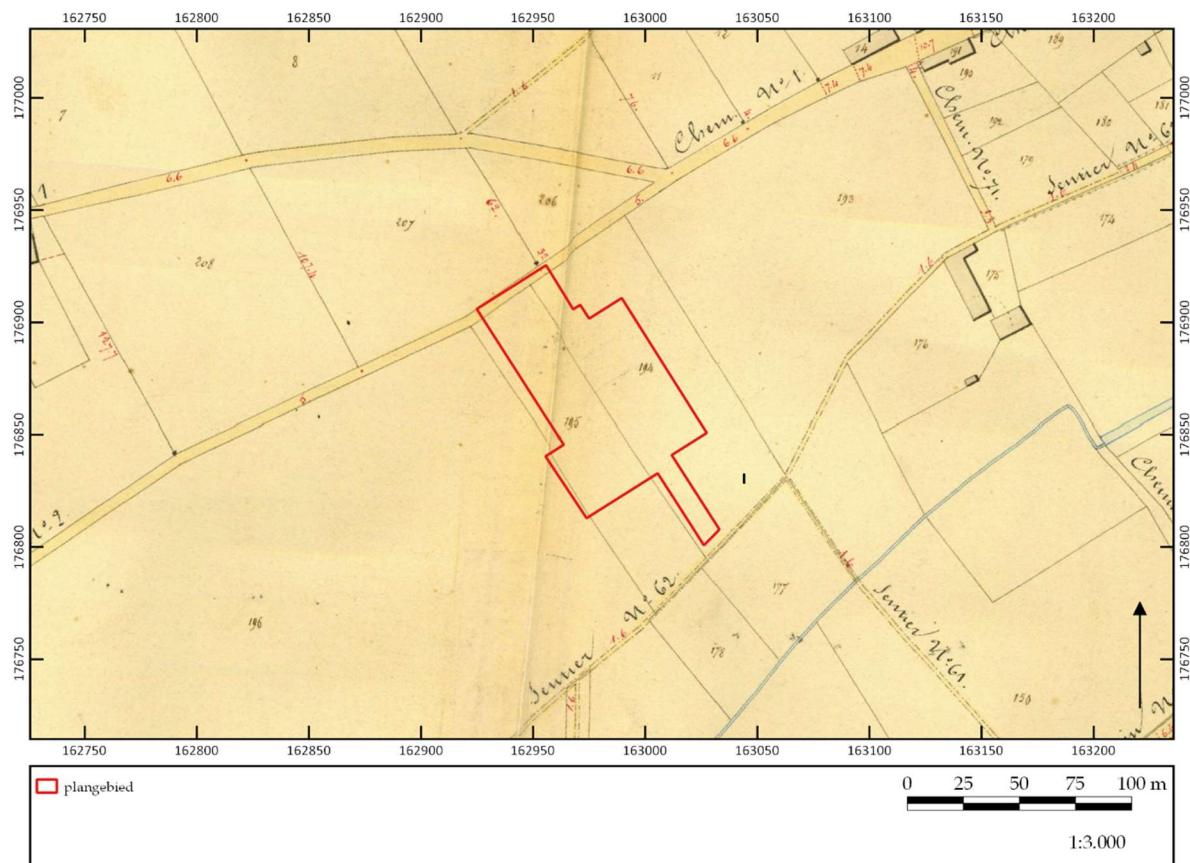
Het plangebied ligt ten westen van het historische dorpskern van Erps. Als algemeen referentiekader lijkt de Frickxkaart (fig. 4) echter moeilijk als alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven kan de kaart niet goed gegeorefereerd worden.

De Ferrariskaart (1771-1778) is op deze locatie alvast duidelijk en gedetailleerd te plaatsen (fig. 5). Op deze kaart is het plangebied goed te zien. Het toont aan dat het plangebied buiten de bewoningskern van Erps gelegen is. De Frans Mombaersstraat bestond toen in elk geval al. Het plangebied is op de kaart aangeduid als agrarisch gebied (akker) en de straat is afgelijnd met een bomenrij. In de omgeving is de molen van Erps te zien, net als een aantal hoeves. Ten zuiden van het plangebied is de Weesbeek te zien.

⁵ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

Figuur 5. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778). ©GEOPUNT/EH

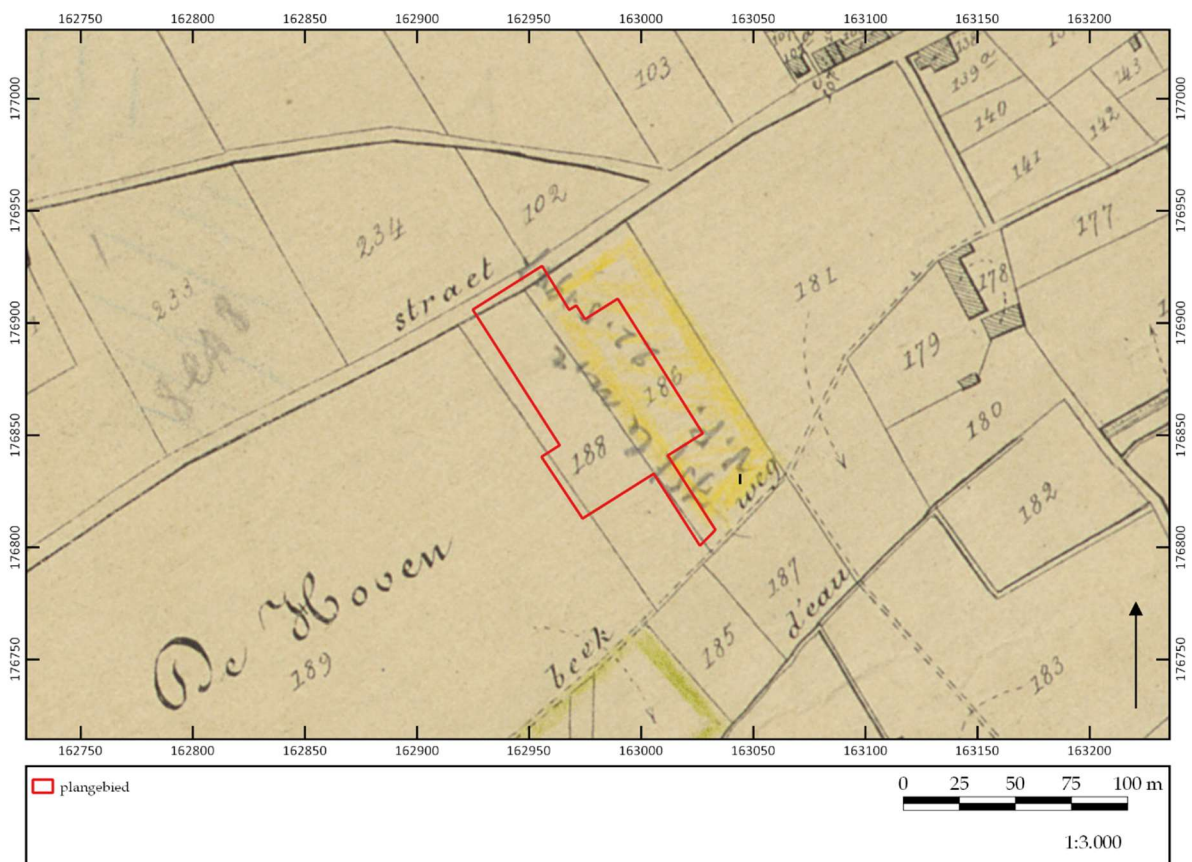

Figuur 6. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841). ©GEOPUNT/EH

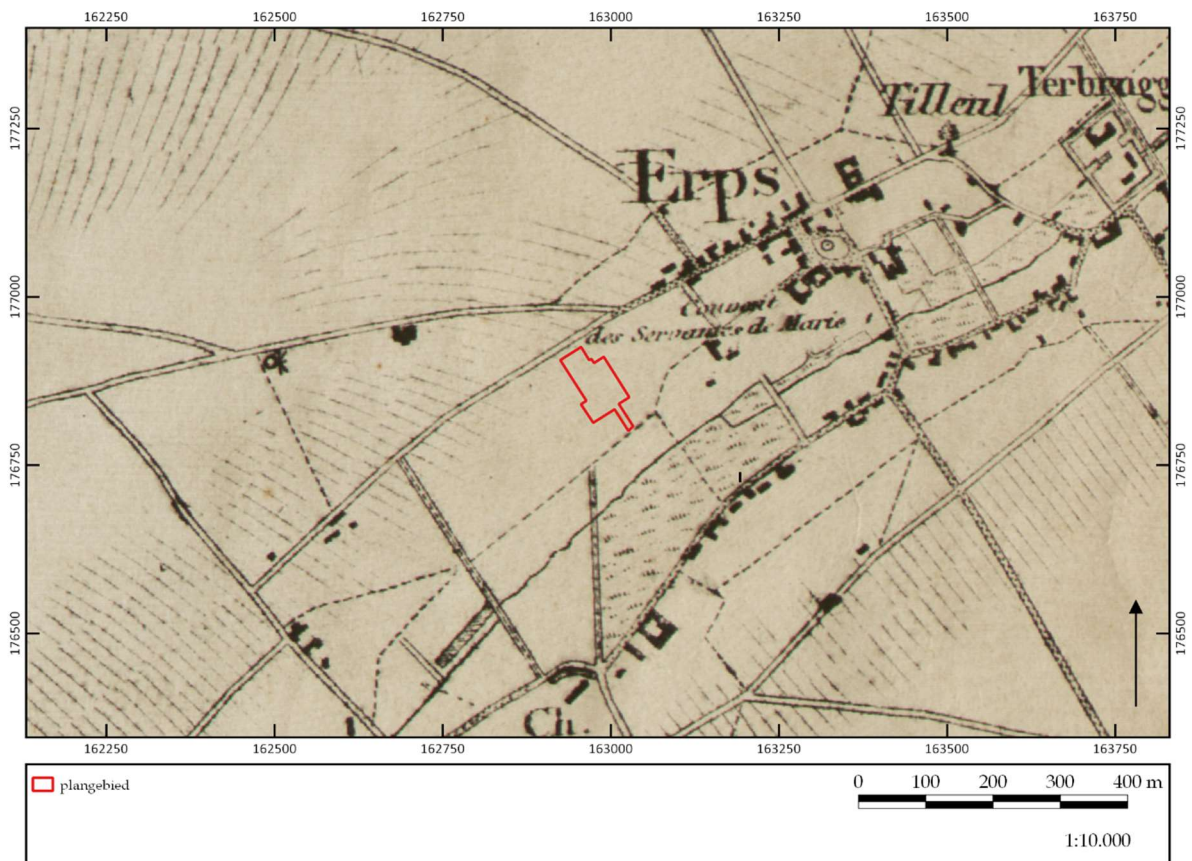
Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (fig. 6). Daar is hetzelfde wegpatroon te zien. Daarenboven is de perceelsindeling van de omgeving goed herkenbaar, al verschilt die nog sterk van de huidige indeling. Het plangebied is aangeduid als onbebouwd. Het bodemgebruik is hier niet op af te lezen, maar mogelijk was het in die tijd nog steeds in gebruik als akker. De kaart lijkt iets verkeerd te zijn gegeorefereerd, aangezien de F. Mombaersstraat door het plangebied loopt in plaats van eraan te grenzen.

Nauw aansluitend bij de Atlas der Buurtwegen is de kadasterkaart van Popp (1842-1879). De Poppkaart toont een gelijkaardig beeld qua perceelsindeling (fig. 7). Het perceel ten westen van het plangebied is aangeduid als 'De Hoven'. Het plangebied bestaat net als op de vorige kaart uit twee percelen die gelegen zijn tussen de *straet* en de Kortenbeekweg (de huidige Kammestraat).

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen of het Poppkadaster (fig. 8). Het plangebied is hierbij nog steeds gelegen buiten de toenmalige bewoningskern van Erps. Het is onbebouwd en laag gelegen in het landschap nabij de Weesbeek. Op de kaart loopt het landschap naar het westen op.

Figuur 7. Uitsnede uit de kadasterkaart van Popp (1842-1879). ©GEOPUNT/EH

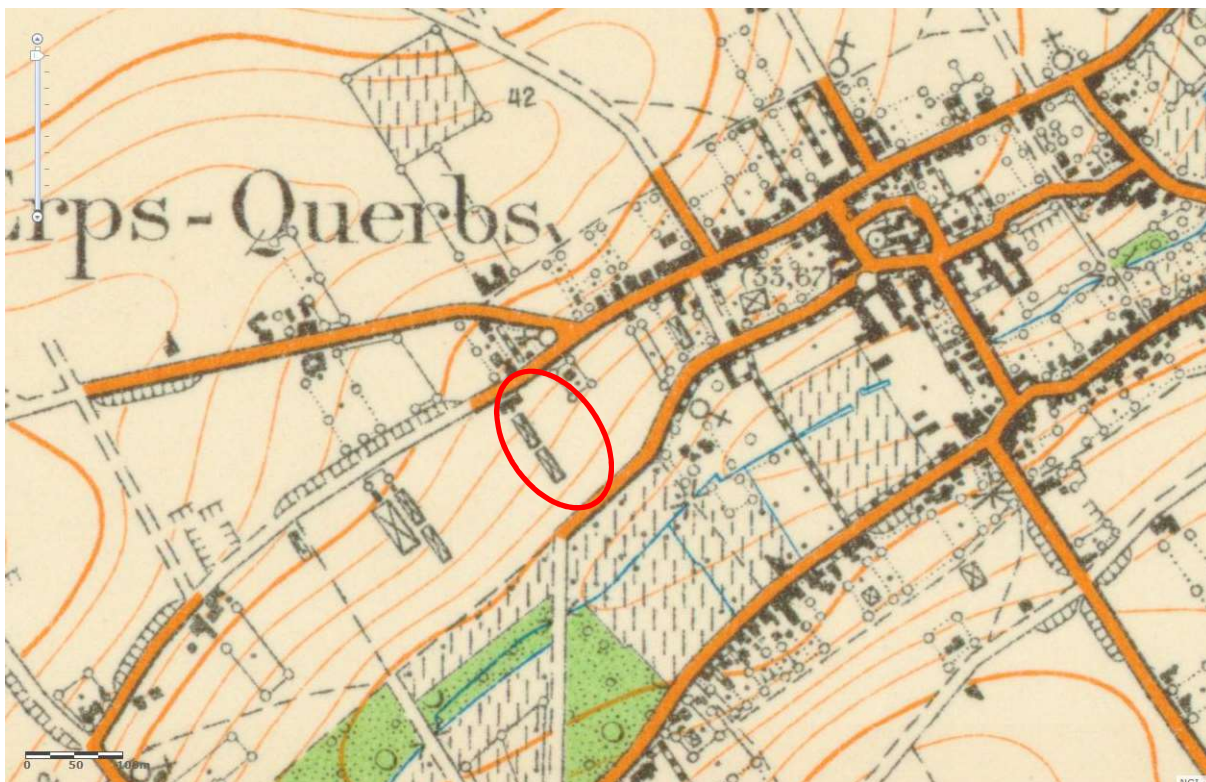
Figuur 8. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854).

©GEOPUNT/EH

De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van continuïteit in en rond het plangebied vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. Het stratenplan bleef daarbij onveranderd en de regio, en meer bepaald het plangebied, kan als landbouwareaal gekarakteriseerd worden. Geen enkel kaartbeeld lijkt bewoning te suggereren binnen het plangebied.

Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Door de grote continuïteit binnen het plangebied en de hoge tijdsresolutie van de verschillende beschikbare topografische kaarten werd ervoor gekozen hier slechts één te bespreken.⁶ De gehele reeks aan topografische kaarten toont immers steeds opnieuw hetzelfde karakter voor het plangebied. Het is pas met de topografische kaart van Erps-Querbs uit 1930 dat er voor het eerst bebouwing is te zien binnen het plangebied (fig. 9). De precieze bebouwing is hier echter niet duidelijk af te leiden. In vergelijking met de luchtfoto uit 1971 (zie verder) kan het hierbij gaan om de aanwezigheid van druivenserres.

⁶ Voor het meest complete overzicht aan georeferencierte topokaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

Figuur 9. Uitsnede uit de topografische kaart van Erps-Querbs van 1930.

©CARTESIUS

5.4 Luchtfotografie

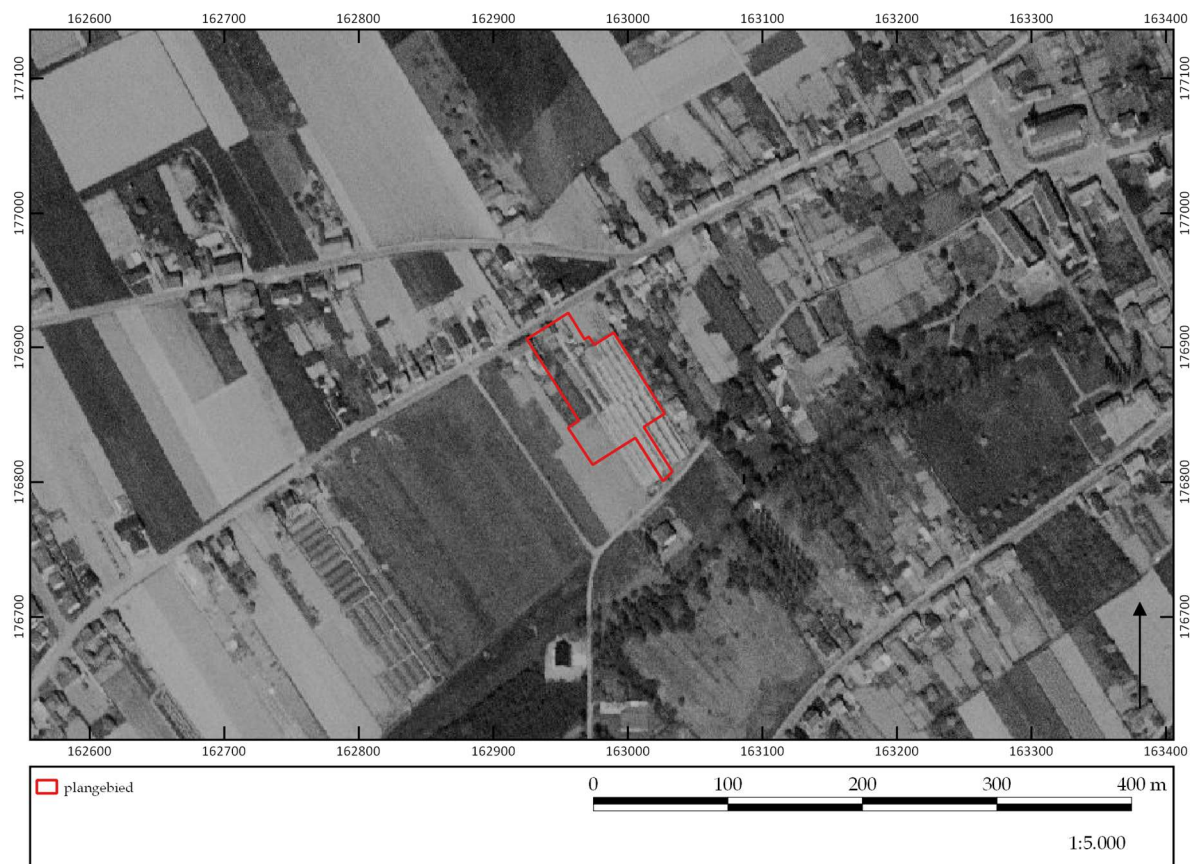
Ter aanvulling van de 18^e- tot 20^e-eeuwse historische kaarten zijn ook recentere luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (fig. 10) is zeer grofkorrelig maar toont wel aan dat het plangebied grotendeels bebouwd is met serres. Volgens de huidige eigenaar zijn dit druivenserres geweest. De zone aan de straatkant was vermoedelijk verhard en bebouwd. De overige delen van het plangebied zijn in gebruik als grasland of zijn beplant met gewassen.

De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (fig. 11) sluit hier grotendeels bij aan. De verharding en bebouwing zijn nu beter te zien aan de straatzijde. De meeste serres zijn verdwenen; alleen centraal komt er nog een voor. De serres zouden reeds in 1978 afgebroken zijn, waarna ze deels vervangen zijn door moderne serres op betonnen sokkels en met grootschalige irrigatiesystemen (deze info is ook verkregen van de eigenaar). De overige delen van het plangebied zijn nog beplant met gewassen. Enkel de zuidelijke rand is in gebruik als grasland.

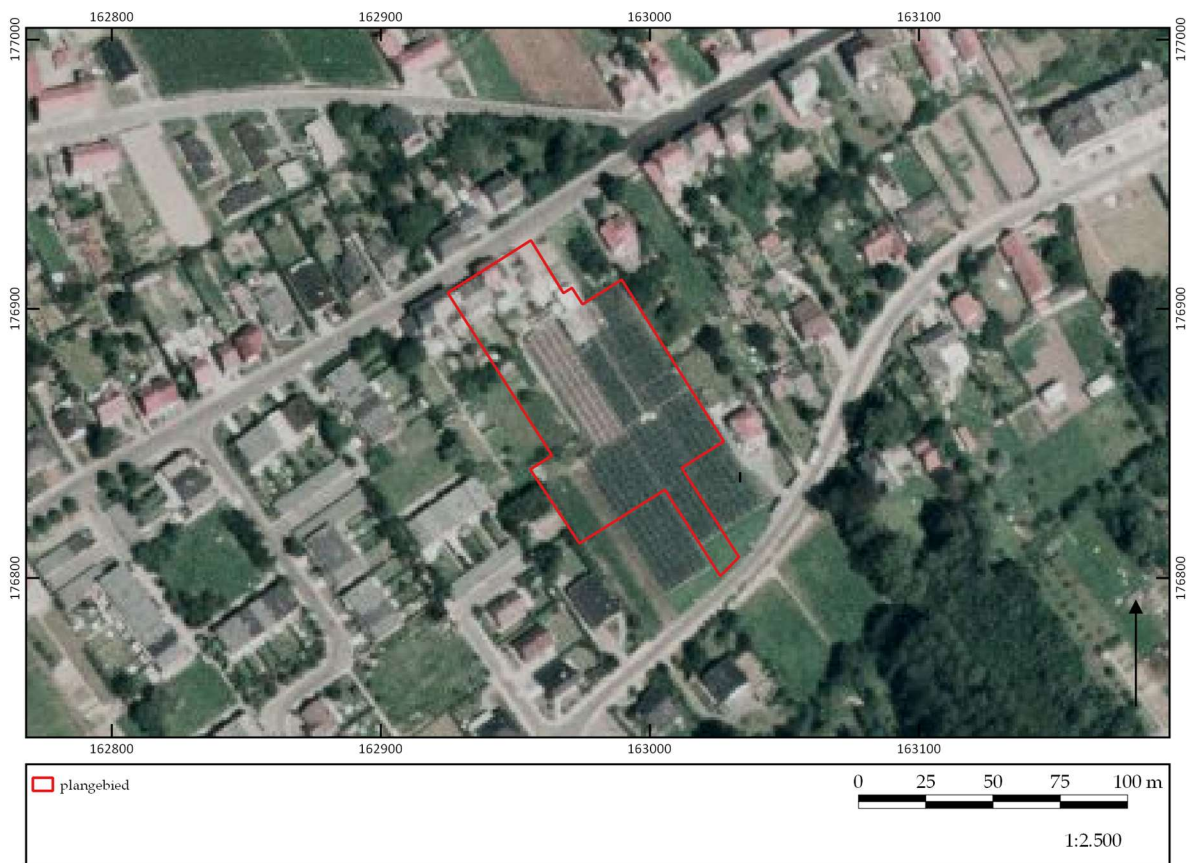
In 2000-2003 (fig. 12) is te zien dat het plangebied grotendeels bestaat uit grasland en tuinen. Enkel het noordelijke deel is verhard en deels bebouwd. Er is ook nog steeds een serre te zien.

Recentere luchtfoto's (fig. 13-14) zoals die van 2008-2011 tonen aan dat het centrale en zuidelijke deel van het plangebied bewerkt is als akker. Dit was op de vorige foto's in elk geval niet helemaal duidelijk. Het noordelijke deel van het plangebied, waar de bebouwing en verharding gelegen zijn, is in elk geval onveranderd gebleven.

Een gelijkaardig beeld als voorgaande is te zien op de meest recente luchtfoto uit 2018. Enkel het noordelijke deel van het plangebied is verhard.

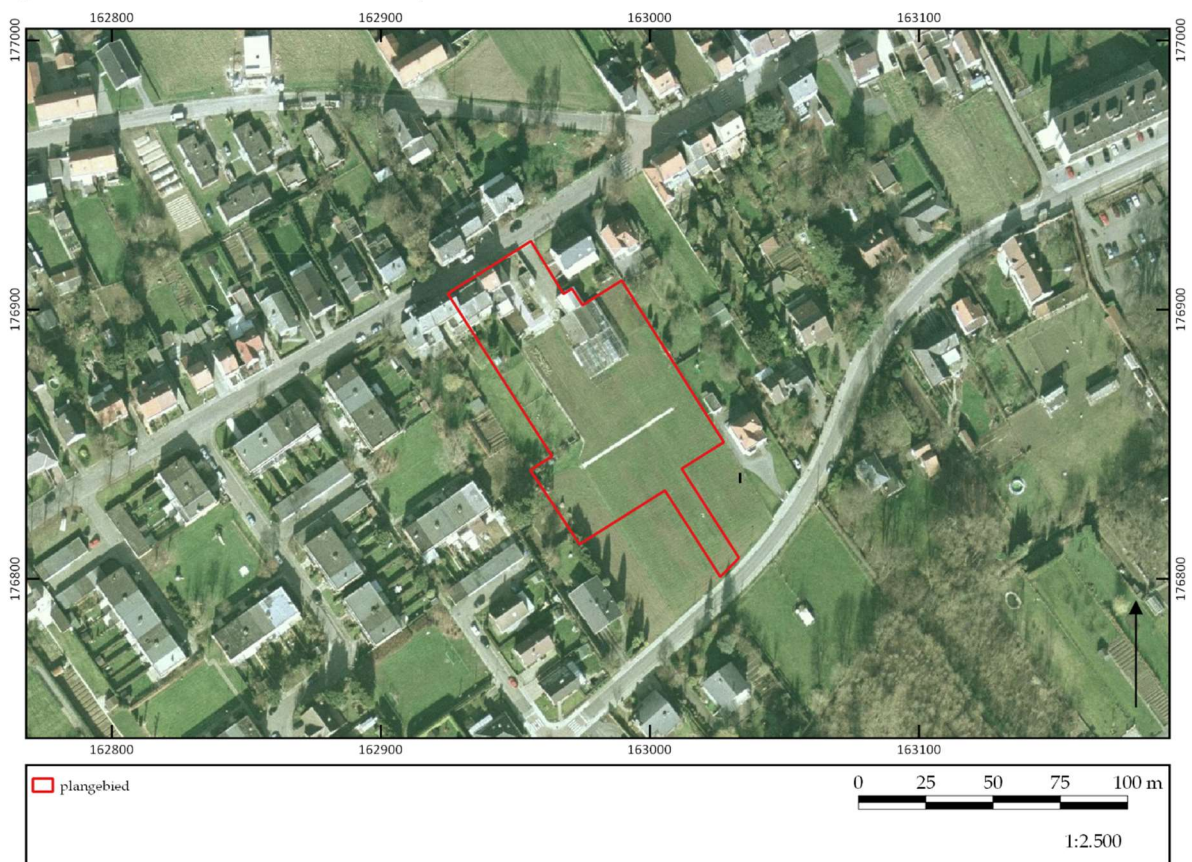

Figuur 10. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971. ©GEOPUNT/EH

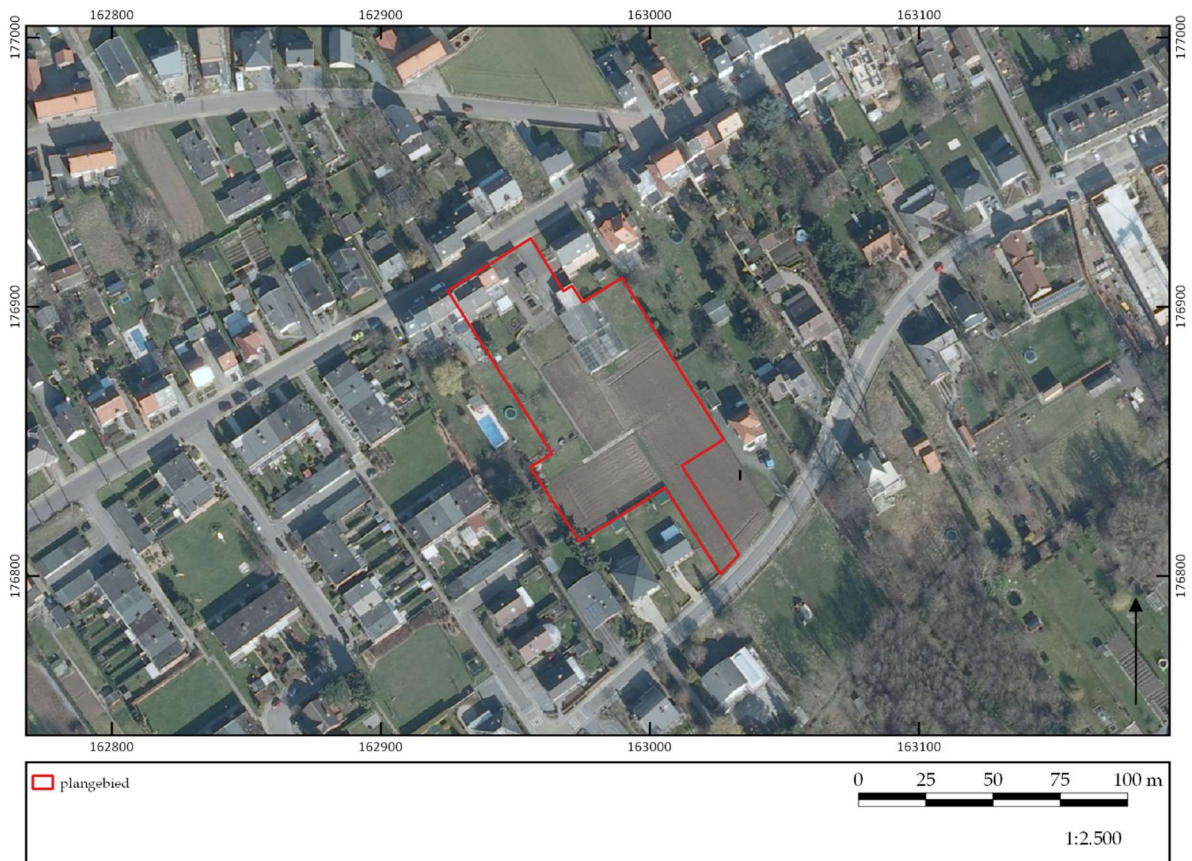
Figuur 11. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990.

©GEOPUNT/EH

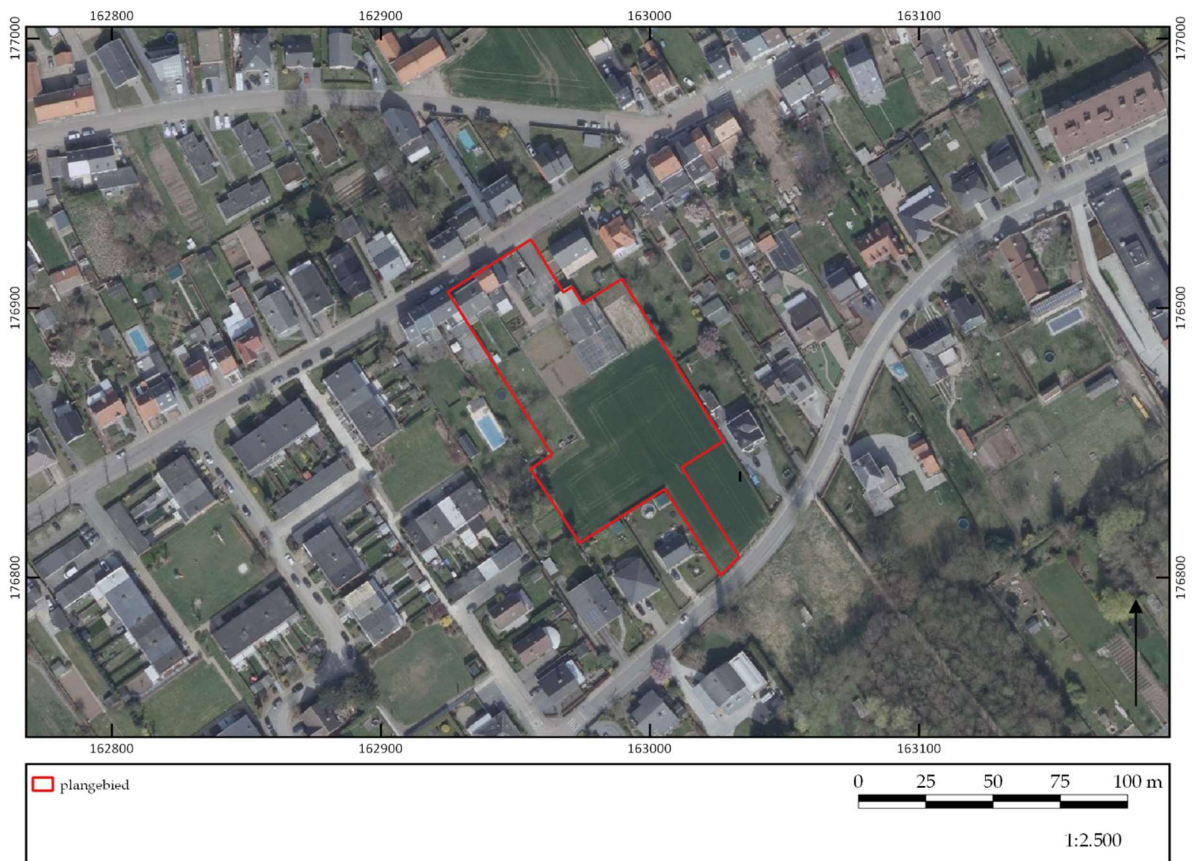

Figuur 12. Uitsnede van de luchtfoto uit 2000-2003.

©GEOPUNT/EH

Figuur 13. Uitsnede van de luchtfoto's uit 2008-2011. ©GEOPUNT/EH

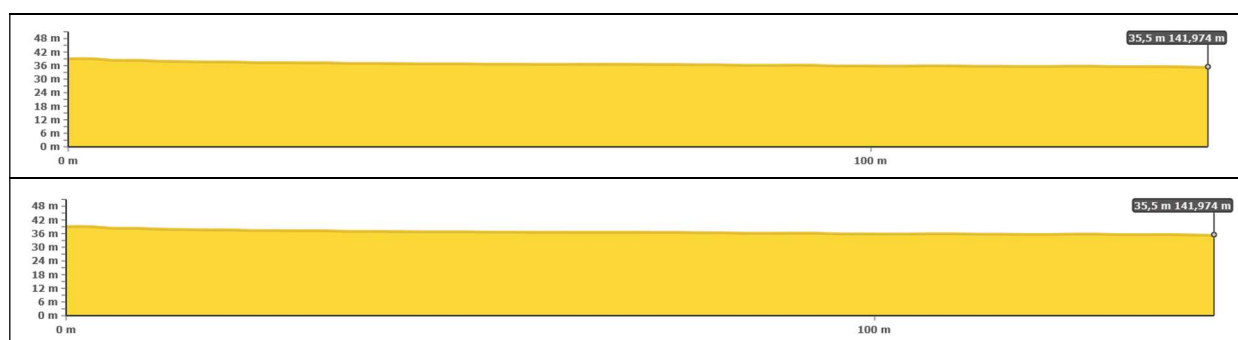

Figuur 14. Uitsnede van de luchtfoto's uit 2018. ©GEOPUNT/EH

5.5 Geo(morfo)logie en bodem

Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁷ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Het plangebied loopt sterk af in zuidoostelijke richting, van een hoogte van ca. 39,6 m +TAW naar een hoogte van 35,5 m +TAW. Dit is in de richting van de Weesbeek (fig. 15a).

Figuur 15a. Terreindoorsnede: boven NW-ZO; onder W-O.

5.5.1 Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

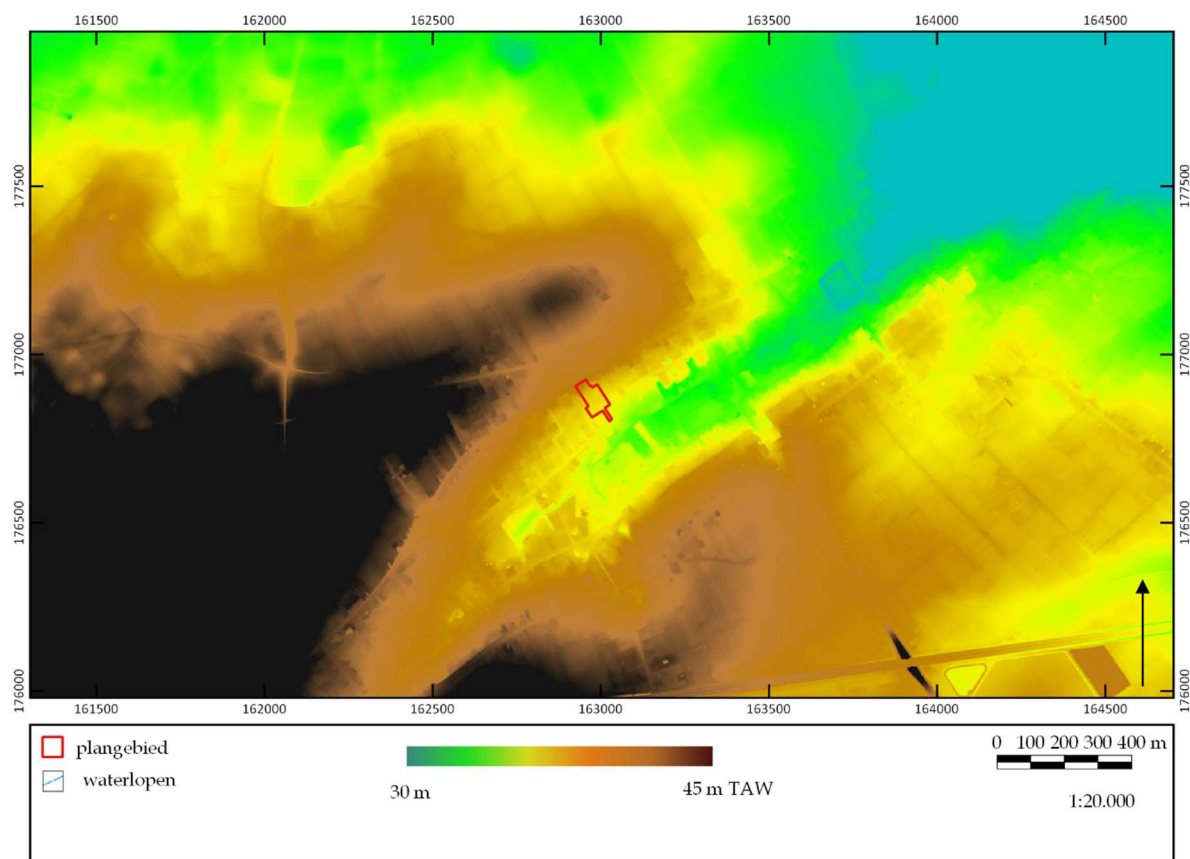
Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (fig. 15b) wijst hetzelfde uit. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat het plangebied gelegen is ten noorden van de Weesbeek die ten zuidwesten van het plangebied ontspringt. Ten westen van het plangebied loopt het gebied op. Binnen het plangebied loopt het terrein daardoor van het noordwesten naar het zuidoosten af van 39,6 m +TAW tot 35,5 m +TAW.

5.5.2 Tertiair geologische kaart

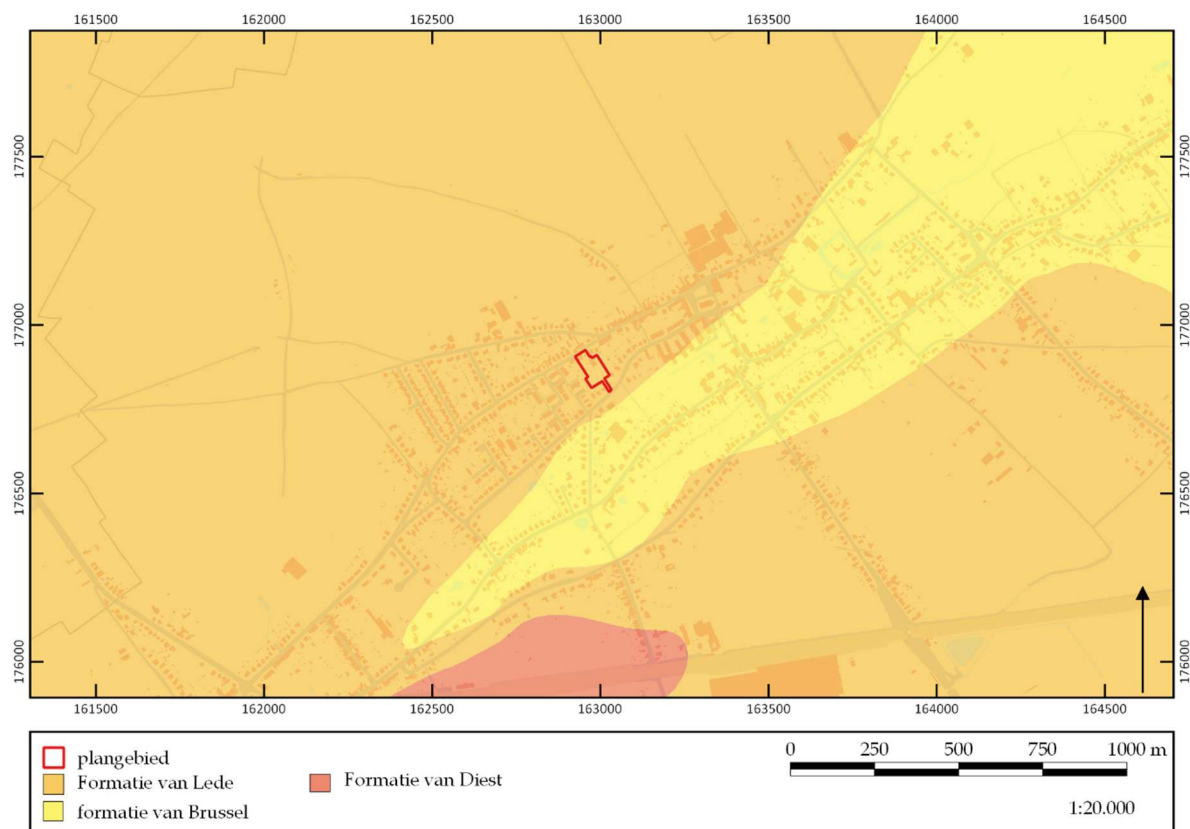
Op de tertiair geologische kaart (fig. 16) ligt het plangebied op een ondergrond dat benoemd wordt als de Formatie van Lede. Deze sedimenten bestaan uit lichtgrijs fijn zand, soms bevatten deze kalksteenbanken. Verder zijn de afzettingen kalkhoudend, fossielhoudend (met *Nummulites variolarius*), soms glauconiethoudend en bevatten ze basisgrind. Op basis van de geologische boringen in de omgeving van het plangebied zitten de tertiaire sedimenten op een diepte van ca. 1,3 m diepte.⁸

⁷ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

⁸ www.dov.vlaanderen.be.

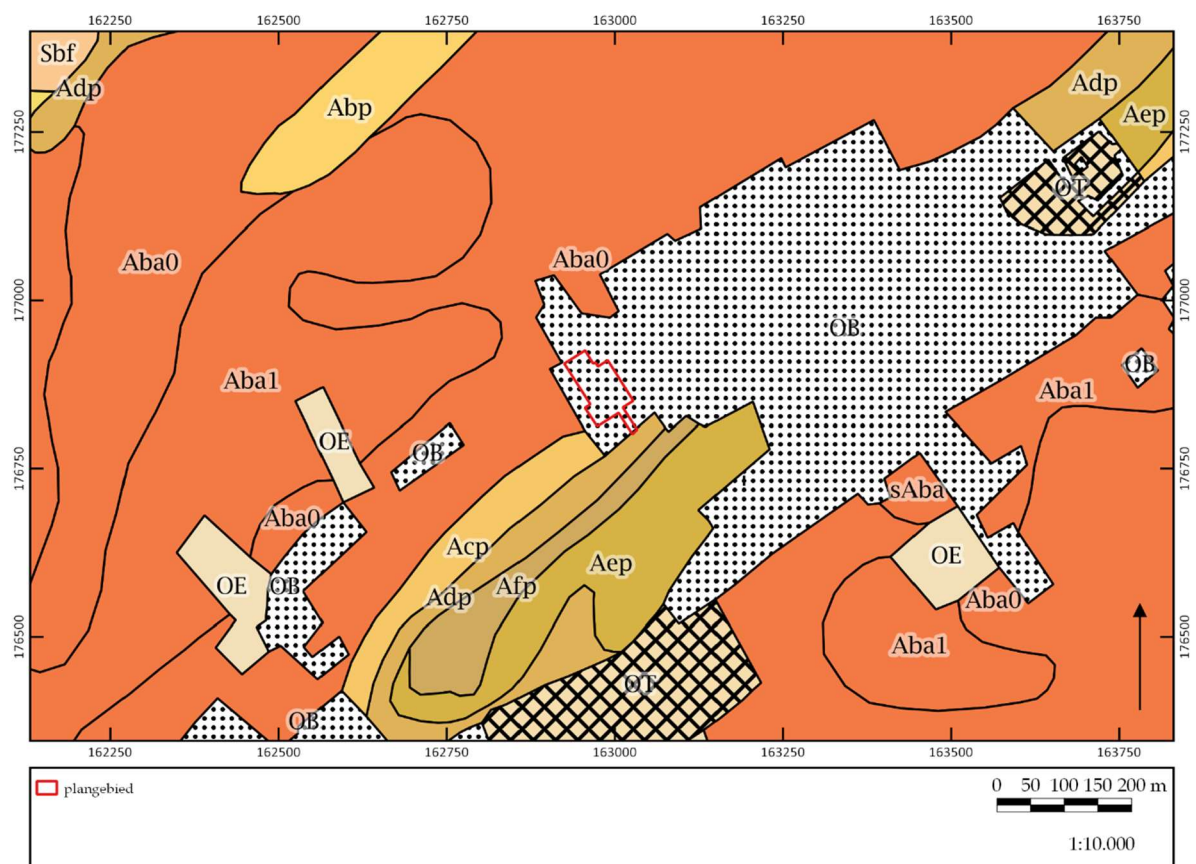
Figuur 15b. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II. ©GEOPUNT/EH

Figuur 16. Uitsnede van de tertiair geologische kaart. ©DOV/EH

Figuur 17. Uitsnede van de quartair geologische kaart. © DOV/EH

Figuur 18. Uitsnede van de bodemkaart. © DOV/EH

5.5.3 Quartair geologische kaart

Het huidige landschap wordt bepaald door de eolische afzettingen uit het laat-pleistoceen en vroeg-holoceen. Zand en leem werd vanuit de laagvlakte van de huidige Noordzee geblazen en vormde dekzandruggen. Daar waar zand of leem niet gefixeerd was, of later door ontginning bloot kwam te liggen, ontstonden stuifduinen. Op de quartair geologische kaart (fig. 17) wordt aangegeven dat in het plangebied geen holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de pleistocene sequentie voorkomen (type 2).⁹ De basis van de quartairgeologische sequentie wordt gevormd door hellingsafzettingen.

5.5.4 Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen (fig. 18) blijkt dat in het plangebied gelegen in een zone dat als bebouwde zone (OB) staat aangeduid. Hoewel deze gebieden in de regel ook bebouwd zijn, blijkt toch dikwijls dat deze zones zeer ruim zijn genomen en dat er toch ook regelmatig onbebouwde terreinen mee worden aangegeven. Dat is in het geval van het plangebied het geval. Hoewel de eertijdse serres wel een groot gedeelte van het plangebied hebben ingenomen, is er hier ook sprake van onbebouwde delen van het terrein.

In de directe omgeving bevinden zich Aba0-bodems die hoogstwaarschijnlijk ook oorspronkelijk binnen het plangebied voorkwamen. Het zijn droge leembodems met textuur B horizont. De serie Aba, ontwikkeld in het Pleistocene loessdek, vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem. bij Aba0 rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. Bij de substraatseries begint een steenachtig zand, klei- of klei-zandsubstraat op geringe of matige diepte. De bodems vertonen geen watergebrek en geen wateroverlast dank zij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen. Substraatseries zijn evenwel gevoeliger voor droogte, te meer daar ze dikwijls op hellingen met snelle oppervlakkige ontwatering liggen. De Aba gronden zijn zeer geschikt voor veeleisende teelten (tarwe, gerst, luzerne, suikerbieten); ze komen in aanmerking voor fruitteelt (appel, peer, kers). Op sterk hellende terreinen dienen voorzorgsmaatregelen tegen de erosie genomen te worden.¹⁰

5.5.5 Potentiële bodemerosie en bodembedekking

De potentiële bodemerosiekaart per perceel uit 2016 (fig. 19) geeft aan dat er binnen het plangebied een zeer lage kans is op bodemerosie. Mogelijk kunnen dan ook weinig hellingssedimenten voorkomen, zoals is aangegeven op basis van de quartairgeologische informatie.

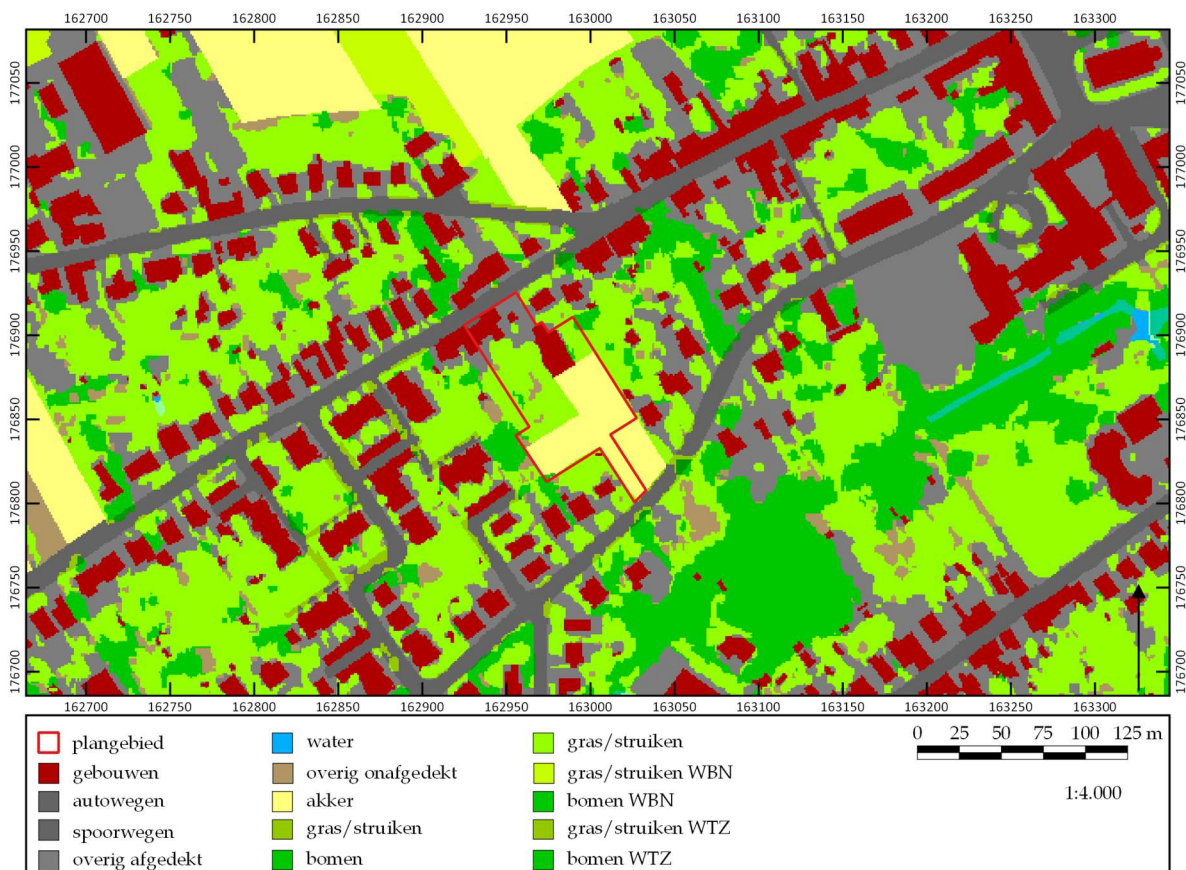
Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (fig. 20) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

⁹ www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

¹⁰ Van Ranst & Sys 2000.

Figuur 19. Uitsnede van de potentiële bodemerosiekaart. © GEOPUNT/EH

Figuur 20. Uitsnede van de bodembedekkingskaart. ©DOV/EH

5.6 Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied werden alvast geen archeologische waarden aangetroffen (fig. 21).¹¹ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie.¹² Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

Centraal Archeologische Inventaris:

NEOLITHICUM:

- **CAI ID 122:** Erps-Kwerps, Villershof: losse vondst van een gepolijste bijl of dissel.¹³

BRONSTIJD:

- **CAI ID 157189:** Erps-Kwerps, Curegemstraat: bij een proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de Curegemstraat werden sporen en vondsten aangetroffen uit de vroege en late bronstijd.

IJZERTIJD:

- **CAI ID 122:** Erps-Kwerps, Villershof: een achtpalig bijgebouw, drie spiekers, een waterput en een gracht werden uit de late ijzertijd teruggevonden.¹⁴
- **CAI ID 1895:** Erps-Kwerps, op ca. 350 m ten ZW van het plangebied waar een kleine ronde kuil aardewerk bevatte van o.a. zoutcontainers die in de ijzertijd worden gedateerd.
- **CAI ID 157556:** Erps-Kwerps, Kammestraat: opgraving van ijzertijdresten en artefacten uit de vroege middeleeuwen. Op dit perceel stonden ook serres net als in het verleden van het plangebied, die invloed hadden op het archeologisch bodemarchief maar hier zijn dus wel nog resten bewaard gebleven.

ROMEINSE TIJD:

- **CAI ID 122:** Erps-Kwerps, Villershof: verspreid op de opgraving werden enkele losse vondsten uit de Romeinse periode aangetroffen.¹⁵
- **CAI ID 2298:** Erps-Kwerps, Het Doren Veld: Romeinse tijd: losse vondst van een *dolium*fragment .
- **CAI ID 1740:** Erps-Kwerps, Lelieboomgaardenstraat: Midden-Romeinse tijd: Noordoost-zuidwest georiënteerd gebouw: porticus villa met uitspringende hoekvertrekken. Langs de voorzijde van de villa werd een 2 tot 3 m brede verharde weg aangetroffen.

¹¹ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 16 mei 2018 (<https://cai.onroerenderfgoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

¹² Hierbij werd op 8 april ook informatie aangeleverd door de heer Walter Sevenants van het Erfgoedhuis Kortenberg vzw.

¹³ Hoorne et al. 2009, 29.

¹⁴ Hoorne et al. 2009, 26-34.

¹⁵ Hoorne et al. 2009, 34.

- **CAI ID 164413:** Erps-Kwerps, hoek Kwerpsebaan – veldweg: Midden-Romeinse tijd, bouw materiaal aangetroffen bij veldprospectie. Deze zijn mogelijk onderdeel van een Romeins villadomein.
- **CAI ID 3471:** Erps-Kwerps, Keizerdellestraat: Romeins bouw materiaal aangetroffen in een tuin. Door middel van metaaldetectie door Walter Sevenants werd ook gestoten op een Romeinse bronzen tijgerkop, een vergulde *fibula* en munten. Rondom deze metalen vondsten werd Romeins aardewerk en dakpanfragmenten gevonden. Dit kan duiden op een locatie van een Romeinse villa.
- **CAI ID 1899:** Erps-Kwerps, Nederokkerzeelsesteenweg: losse vondsten uit de Romeinse en vroege middeleeuwen.
- **CAI ID 164414:** Erps-Kwerps, Boomgaard Heuve 25: Romeins bouw materiaal gevonden bij veldprospectie.
- **CAI ID 2995:** Erps-Kwerps, Frans Mombaersstraat II: Romeinse tijd: afvalput/beerput.
- **Niet in de CAI, maar gemeld door dhr. Sevenants:** Bij werfcontrole tijdens de bouw van woningen Kammestraat 24 & 26 werd een *terra sigillata* fragment gevonden.

VROEGE MIDDELEEUEWEN:

- **CAI ID 1895:** Erps-Kwerps, Mombaersstraat III: vroegmiddeleeuwse kuilen behorend bij een gebouwplattengrond.
- **CAI ID 157556:** Erps-Kwerps, Kammestraat: opgraving van ijzertijdresten en artefacten uit de vroege middeleeuwen. Op dit perceel stonden ook serres net als in het verleden van het plangebied, die invloed hadden op het archeologisch bodemarchief maar hier zijn dus wel nog resten bewaard gebleven.
- **CAI ID 122:** Erps-Kwerps, Villershof: Bij deze opgraving werden 39 Merovingische vondsten aangetroffen, waaronder één graf. Verder werd een Karolingisch spoor opgegraven dat een grote hoeveelheid kogelpotaardewerk bevatte.¹⁶

VOLLE MIDDELEEUEWEN

- **CAI ID 3812:** Erps-Kwerps, Hof ter Brugge: site met walgracht uit de volle middeleeuwen.
- **Op het site Villershof** werd aanvullend op de rijke vondsten en sporen uit andere perioden een volmiddeleeuwse nederzetting aangetroffen die wijzen op een landelijke nederzetting van groot formaat.¹⁷ Deze nederzetting dateert van ca. 1050 tot 1150. Aansluitend bestaan er twee hypothesen: de nederzetting “Villershof” schoof geleidelijk op richting huidige dorpskern (met mogelijk resten van nederzetting vanaf de tweede helft van de 12^e eeuw en eventueel resten binnen het plangebied) of de nederzetting verplaatste zich naar de huidige dorpskern (waar de oudst gekende vermelding van kerk van Erps/Erpeza dateert uit 1125).¹⁸

¹⁶ Hoorne et al. 2009, 34-48.

¹⁷ Hoorne et al. 2009, 48-60.

¹⁸ Met dank aan de heer Walter Sevenants van het Erfgoedhuis Kortenbergh voor deze aanvullende informatie.

LATE MIDDELEEUWEN

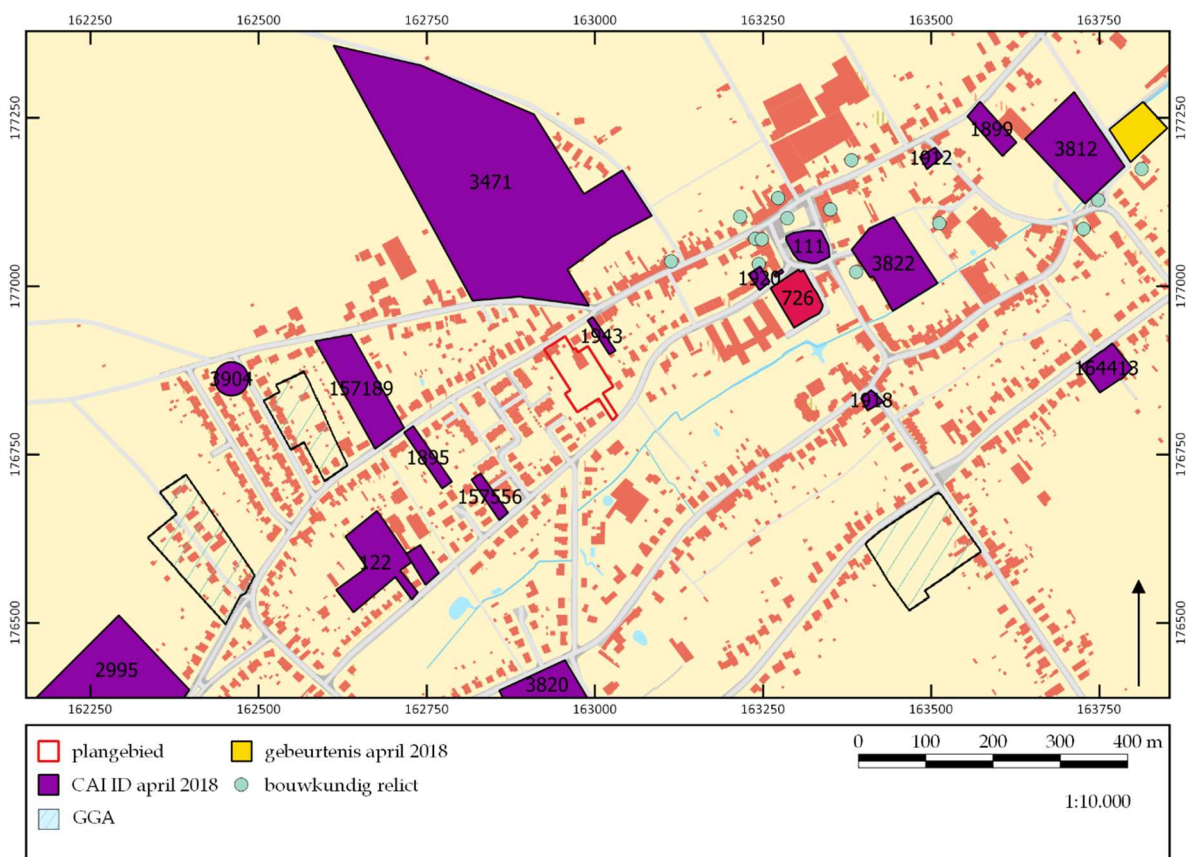
- **CAI ID 1912:** Erps-Kwerps, Oude Baan: afvalkuil uit de late middeleeuwen.
- **CAI ID 3822:** Erps-Kwerps, Schavenberghof, laatmiddeleeuwse hoeve.
- **CAI ID 111:** Erps-Kwerps, Sint-Amanduskerk: late middeleeuwen.
- **CAI ID 3822:** Erps-Kwerps, Schavenberghof: laatmiddeleeuwse hoeve.
- **CAI ID 1920:** Erps-Kwerps, Kammestraat: laatmiddeleeuwse woning met witte zandsteenfundering.
- **CAI ID 3820:** Erps-Kwerps, Walravenshof: laatmiddeleeuwse hoeve.
- **CAI ID 3904:** Erps-Kwerps, Windmolen: houten graanwindmolen uit de late middeleeuwen.

MIDDELEEUWEN – ALGEMEEN

- **CAI ID 1918:** Erps-Kwerps, Hoek Engerstraat en Zavelstraat: volderij: funderingen en waterput uit de middeleeuwen.

NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 1943:** Erps-Kwerps, Frans Mombaersstraat I: aardewerkfragmenten uit de Nieuwe Tijd (losse vondst).

Figuur 21. Overzicht van de waarden uit de CAI. ©AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED/EH

Overige inventarissen:

Voor de vermelding van overige inventarissen hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is.

- **ID 1437:** Kasteel Hof ter Bruggen en omgeving: beschermd stads-of dorpsgezicht. Belangrijk ensemble met kasteel, kapelletje en hoeve. Middeleeuwse nederzetting, vermeld sinds de 12^e eeuw. Omgracht domein met voorheen volledig afgesloten binnenhof.¹⁹
- **ID 45196:** Woonhuis anno 1664: Traditioneel langshuis, boven de deur gedateerd ANNO 1664. Zandstenen rondboogdeuromlijsting.²⁰
- **ID 726:** Archeologienota betreffend het dorpsplein van Erps. Bij dit bureauonderzoek werd vastgesteld dat er binnen dat plangebied resten van historische bebouwing aanwezig is uit de 18^e eeuw en mogelijk zelfs 14^e eeuw. Ook kunnen kelders uit de 17^e eeuw aanwezig zijn. Dit plangebied zal bebouwd worden maar verder onderzoek is nog niet uitgevoerd.²¹

Verder zijn er geen waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relict)
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

¹⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1437>

²⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/45196>

²¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5948>

6 Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief. Vervolgens wordt een korte synthese gegeven voor een niet-gespecialiseerd publiek.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert het meeste informatie op?

6.1 Synthese voor gespecialiseerd publiek

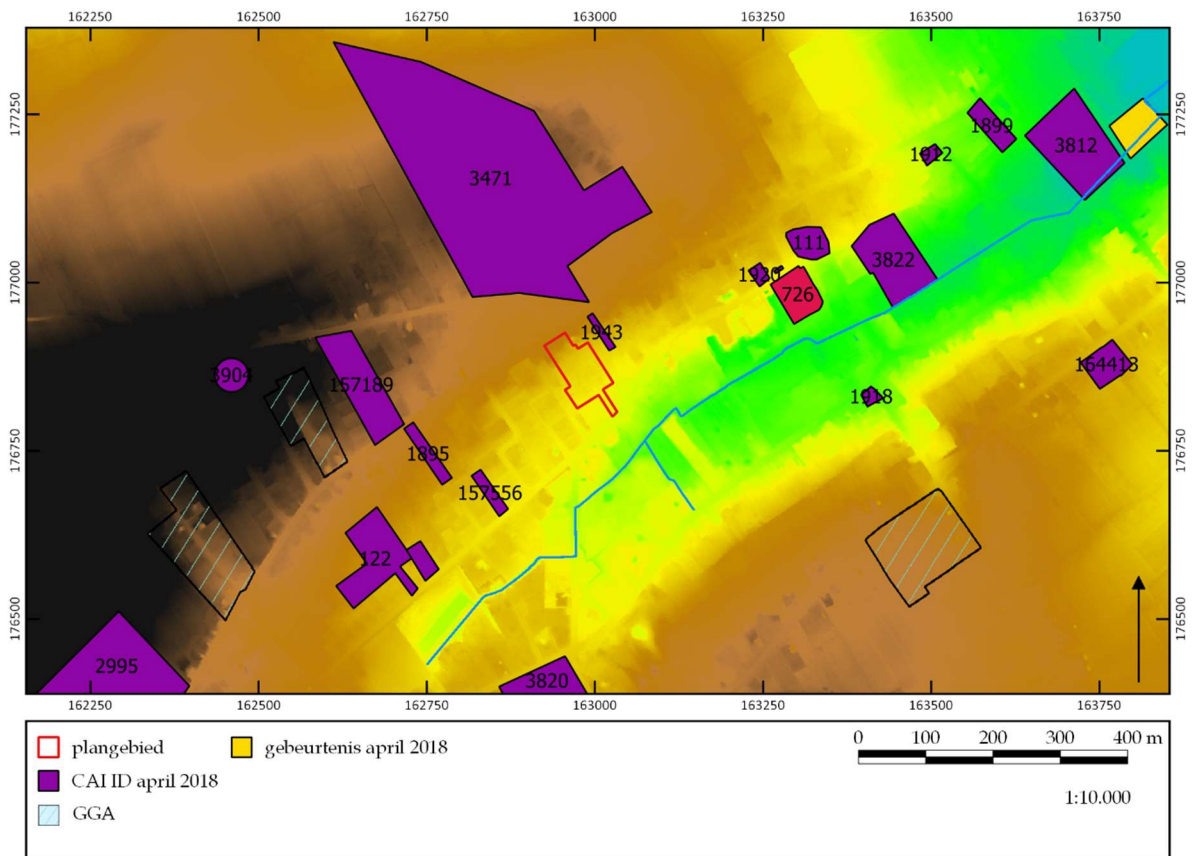
6.1.1 Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Deze komen voor tot ca. 1,3 m -mv. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop lemige sedimenten afgezet waarin een droge leembodem met textuur B horizont is ontwikkeld. Het terrein ligt ten noorden van de Weesbeek en loopt bijgevolg naar het zuiden af van ca. 39,6 m +TAW aan de F. Mombaersstraat tot 35,7 m +TAW aan de Kammestraat.

Historisch gezien is de ontwikkeling van Erps-Kwerps te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende Romeinse vondsten wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de omgeving van het plangebied. De weg tussen Brugge en Keulen liep dan ook door deze gemeente. In de omgeving van het plangebied gaan de oudste vondsten terug tot in het neolithicum.

Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen als landbouwgrond is gebruikt, en dat het pas vanaf halverwege de 20e eeuw in gebruik is genomen voor bebouwing. Deze komt slechts alleen langs de straatkant voor; de rest van het terrein is nog steeds in gebruik als landbouwgrond maar in plaats van akkers zijn er serres geplaatst. Gaandeweg zijn ook deze serres, op uitzondering van één, verwijderd en is het terrein opnieuw gebruikt als akker.

Figuur 22. Analysekaart op basis van de DTM en de CAI-waarden. ©EH

6.1.2 Impact van vroegere en geplande werken

Het plangebied was historisch gezien in gebruik als akker. Hierdoor zal de toplaag (ploeglaag) van de bodem reeds verstoord zijn, hoewel dit niet heel diepgaand geweest zal zijn. Later, in de loop van de 20^e eeuw, werden druivenserres gebouwd op een deel van het plangebied. Deze waren met name gelegen in het noordwesten van het plangebied. Het grootste deel van het plangebied was echter in gebruik als akker of grasland. In 1978 worden de serres afgebroken en vervangen door moderne serres. Hiervan is geweten dat deze gefundeerd zijn op betonnen palen die in de grond geplaatst werden. Het feit dat er op het plangebied twee verschillende types serres hebben gestaan, dat de oudste in 1978 zijn afgebroken en dat de fundering met bijkomende waterleidingen verstoring zullen hebben veroorzaakt in de bodem kan gesteld worden dat het grootste deel van de bodem verstoord zal zijn. Helaas zijn er geen preciezere plannen bekend van de omvang van de serres en hun verstoring in de diepte.

Ook deze moderne serres zijn afgebroken, op uitzondering van de huidige serre. In functie van de verkaveling zal ook deze serre worden afgebroken, en zullen ook de twee kleine bijgebouwen in het noordelijke deel verwijderd worden. De woningen langs de straatkant blijven ongewijzigd behouden.

Bij verkavelingen is het niet mogelijk een inschatting te maken van de uiteindelijke impact van de werken aangezien er bij het indienen van de verkavelingsaanvraag nog geen bouwplannen zijn opgemaakt. Om die reden wordt bij een verkaveling steeds

uitgegaan van een maximale verstoring van de bodem en een eventuele aanwezige archeologische site.

6.1.3 Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling

Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gradiëntsituatie aanwezig is: in het westen komen hoge delen in het landschap voor terwijl in het zuiden, op minder dan 60 tot 200 m (afhankelijk vanaf waar in het plangebied gekeken wordt), de Weesbeek loopt die verder ten oosten aansluit bij andere waterlopen. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Ondanks dat er geen dergelijke vondsten aanwezig zijn in de omgeving kan toch een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel ook bot en houtskool kan aangetroffen worden. Ze kunnen al vanaf het maaiveld voorkomen, net als in de ploeglaag. Echter onder de ploeglaag tot de top van het tertiair kunnen ze in context voorkomen.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare leemgronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn resten uit het neolithicum en de metaaltijden gekend en kunnen dergelijke archeologische resten dan ook binnen het plangebied verwacht worden. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum kan als middelhoog benoemd worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en met de late middeleeuwen, zoals ook blijkt uit de verschillende vondsten uit de Romeinse tijd en de vroege tot late middeleeuwen. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen. Resten kunnen in de ploeglaag en aan het oppervlak voorkomen. Onder het maaiveld zullen de resten en sporen zich echter in context bevinden.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was. Vanaf dan is er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten. De kans is klein dat er structuren, sporen of andere resten onder het maaiveld zullen aangetroffen worden. Resten van slagvelden of oorlogen zijn in de omgeving niet bekend.

Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd. Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden. Anderzijds is gebleken dat het plangebied een archeologisch interessante situering kent naar analogie met gekende archeologische sites in de bredere omgeving en met name in verband met de middeleeuwse evolutie van Erps.

Verder archeologisch onderzoek in het plangebied zou dus meer informatie kunnen opleveren over de menselijke aanwezigheid in dit gebied. Het kennisvermeerderingspotentieel wordt als groot ingeschat. Tot nu toe is het beeld over het verleden in het gebied nabij het plangebied toegespitst op de ijzertijd en de middeleeuwen, hoewel ook Romeinse vondsten in de omgeving voorkomen. Het potentieel op het aantreffen van resten uit andere perioden maken het interessant om bij aanwezigheid van archeologische resten de hiaten in de kennis van de regio op te vullen.

Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een middelhoge potentie wat betreft de periode paleolithicum tot en met de middeleeuwen. Anderzijds bestaat de kans dat de meervoudige bouw en sloop van serres de bodem hier al verstoord heeft waardoor ook een eventuele archeologische site verstoord kan zijn. Verder archeologisch vooronderzoek om beter de archeologische potentie van dit terrein in te kunnen schatten wordt raadzaam geacht vanuit een kosten-batenanalyse, waarbij rekening is gehouden met de inspanning van verder onderzoek in functie van kennisvermeerdering. In het programma van maatregelen wordt onderbouwd welke typen vooronderzoek aangewend moeten worden.

6.2 Synthese voor niet-gespecialiseerd publiek

Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied gelegen is op een ondergrond dat bestaat uit lemige sedimenten die deels in het tertiair en deels in het weichseliaan zijn afgezet. Hierin is een droge leembodem ontwikkeld gelegen op een helling tussen ca. 39,6 en 35,7 m +TAW. In het zuiden ligt de Weesbeek op een afstand van minder dan 200 m. Op basis van de archeologische resten uit de omgeving zijn reeds vondsten bekend vanaf de late steentijd. Echter het landschappelijke aspect geeft aan dat er eveneens een potentie is om in het plangebied oudere vondsten aan te treffen. Door de gradiëntsituatie kunnen vondsten verwacht worden vanaf het paleolithicum tot en met de middeleeuwen. De potentie wordt ingeschat op middelhoog. Voor de periode vanaf de nieuwe tijd is bekend dat het plangebied in gebruik was als akker. Voor deze tijd geldt een lage verwachting op het aantreffen van archeologische resten.

Indien resten en sporen aangetroffen worden zullen deze mogelijk reeds vanaf het maaiveld of in de ploeglaag bevinden. Ook onder de ploeglaag kunnen sporen en resten aangetroffen worden. Deze bevinden zich dan in situ en hebben een groot potentieel op kennisvermeerdering. Omdat de mate van verstoring in het plangebied onder invloed van de serres onvoldoende bekend is dient een vervolgonderzoek ingepland te worden. Gezien de huidige bebouwing en verharding zal dit in uitgesteld onderzoek worden uitgevoerd. Dit wordt verder in het programma van maatregelen uitgeschreven.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Gysselinck, M., 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Hoorne, J., J. Bastiaens; G. De Mulder; K. Deforce; A. Ervynck; A. Lentacker en K. Sturtewagen, 2009, Archeologisch noodonderzoek te Erps-Kwerps-Villershof (Kortenberg, prov. Vlaams Brabant). Nederzettingssporen uit de IJzertijd, de vroege en volle Middeleeuwen; in: *Relicta* 4: 23-79.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

projectcode	fig.nr.	type	onderwerp	schaal origineel	schaal afbeelding	aanmaakdatum origineel/afbeelding
2018C289	1	kadasterkaart	aanduiding van plangebied op GRB	1:10.000	1:10.000	30/03/2018
2018C289	2	inplantingsplan	huidige situatie	nvt	nvt	30/03/2018
2018C289	3	verkavelingsplan	nieuwe situatie	nvt	nvt	19/07/2018
2018C289	4	historische kaart	uitsnede uit Frickxkaart (1744) met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	30/03/2018
2018C289	5	historische kaart	uitsnede uit Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	30/03/2018
2018C289	6	historische kaart	uitsnede uit Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding plangebied	1:200	1:3.000	30/03/2018
2018C289	7	historische kaart	uitsnede uit de Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding plangebied	1:100	1:3.000	30/03/2018
2018C289	8	historische kaart	uitsnede uit Vandermaelenkaart (1845-1854) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	1744
2018C289	9	topografische kaart	topografische kaart van Erps-Kwerps uit 1930	onbekend	1:20.000	1771-1778
2018C289	10	orthofoto	luchtfoto uit 1971 met aanduiding plangebied	onbekend	1:5.000	1841
2018C289	11	orthofoto	luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	1842-1879
2018C289	12	orthofoto	luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	1845-1854
2018C289	13	orthofoto	luchtfoto uit 2008-2011 met aanduiding van het plangebied	1:10.000	1:2.500	2012
2018C289	14	orthofoto	luchtfoto uit 2018 met aanduiding plangebied	onbekend	1:2.500	2018
2018C289	15a	hoogtekaart	hoogteligging van plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:20.000	30/03/2018
2018C289	15b	terreindoorsnede	terreindoorsnede	nvt	nvt	30/03/2018
2018C289	16	bodemkaart	uitsnede tertiair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:20.000	30/03/2018
2018C289	17	bodemkaart	uitsnede quartair geologische kaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	30/03/2018
2018C289	18	bodemkaart	uitsnede bodemkaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	30/03/2018
2018C289	19	bodemkaart	uitsnede potentiële erosiekaart (2017) met aanduiding plangebied	onbekend	1:10.000	30/03/2018
2018C289	20	bodemkaart	uitsnede bodembedekkingskaart met aanduiding plangebied	onbekend	1:4.000	30/03/2018
2018C289	21	archeologische kaart	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied	onbekend	1:10.000	30/03/2018
2018C289	22	analysekaart	CAI-locaties geplot op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II	onbekend	1:10.000	30/03/2018